

ЦІННІСНІ ЗАСАДИ ЗДОБУТТЯ СТУДЕНТАМИ ЗНАНЬ В ПЕРСПЕКТИВІ УКРАЇНСЬКИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Гапон Надія Павлівна

професор Львівського національного
університету імені І. Франка

Нежельченко Ольга Ігорівна

викладач педагогічного коледжу Львівського
національного університету імені І. Франка

За останні десятиріччя, закордонні дослідники доволі часто зверталися до соціальних, філософсько-правових, психолого-педагогічних чинників послаблення ціннісних засад (норм та правил) навчання студентами та працівниками в навчальних закладах. Досліджувалися різні формальні параметри студентів (вік, стать, релігійність) та індивідуально-психологічні особливості (нейротизм, екстраверсія, інтроверсія, локус контролю), які можливо пов'язані зі втратою самостійної пізнавальної діяльності серед значної кількості студентів[1]. Також з'ясовувалися соціальні та ситуативні чинники, які пов'язані зі списуванням студентів під час контрольних робіт, заліків, іспитів: моральна атмосфера, психологічний клімат, заохочення й винагорода, статус в групі, стаж роботи, справедливність оцінювання, соціальна ідентичність членів групи [7]. Відтак виникає необхідність з'ясування специфіки соціальних, філософсько-правових, психолого-педагогічних аспектів недотримання ціннісних засад навчання студентами в контексті українських освітніх реалій.

Академічні проступки (списування, плагіат, підказування під час відповіді, фальсифікація лабораторних або дослідницьких результатів, підробка оцінок, купівля або крадіжка робіт тощо) активно вивчали науковці в Західній Європі та Північній Америці. Однак, ці результати не можна екстраполювати на інші культурні та інституційні контексти, зокрема на українські реалії, – як зауважує О.Жорнова [2, с. 92]. Проблема списування та плагіатування в

навчальних закладах, тобто проблема академічної чесності, аксіологічних засад формування знання розглядалася в окремих, небагаточисельних українських розвідках. В цих публікаціях, за останнє десятиріччя, академічна чесність розглядалася у більш ширшому громадському, правовому, державницькому контексті. Вважаємо, що цей факт засвідчує виокремлення нового напрямку соціально-політичних, філософських, психолого-педагогічних досліджень.

Проблематика списування розроблялася як новий напрямок освітнього виховання, зокрема формування правової самосвідомості. Ю. Ю. Калиновський виокремлює академічну чесність як чинник правового виховання студентської молоді [3]. Інший дослідник В.В. Ромакін переконаний, що дотримання академічної етики є важливою складовою, передумовою вирішення загальнодержавної проблеми верховенства права [5]. Філософ Л. В. Рижак звертається до аксіологічного виміру євроінтеграції вищої освіти України. Дослідниця переконана, що недотримання ціннісних засад опанування студентами знань є вагомим бар'єром на цьому шляху [4]. Ба більше, академічна нечесність тісно пов'язана з політичною культурою, доводить інша філософ Т. Ярошенко. Авторка приходить до цього висновку за допомогою здійсненого порівняльного аналізу України та США [6].

В цьому сенсі цікавими є порівняльні дослідження стану та вирішення проблеми списування серед студентів вищих шкіл Швейцарії, Польщі та України, які здійснив міжнародний дослідницький колектив (А. Люпіна – Вегенер, А. Худзіцка-Чупала, Н. Гапон). Дослідниці емпірично виявили, що існують відмінності у ставленні студентів з цих країн до списування [7]. Українські студенти мають нижчі показники негативного ставлення до списування та плагіатування, ніж їхні закордонні однолітки. Однією із вагомих причин цього є певна формалізація Болонського процесу в українських освітніх реаліях, слабкість культурної традиції неприйняття списування. Не менш цікавими для української практики є вивчення досвіду подолання списування у США. Відтак досліджувалися переконання та мотивація поведінки українських і американських студентів бакалаврату щодо норм академічної культури [5, с.

174]. Це дозволяє зробити висновок про необхідність розгортання академічної служби, яка б неухильно сприяла виробленню та посиленню «кодексу чесності» на зразок аналогічної служби в системі академічної освіти США. В несформованому громадянському суспільстві завжди аксіологічний вимір життя громадян є загрожений. Система соціальної неправди послаблює етичні, ціннісні засади здобування студентами знань. Актуальний стан вирішення проблеми списування та плагіатування в Україні не є позитивним. В масштабах країни створюються формальні зовнішні перешкоди для списування та плагіатування. Формальні заходи й заборони не можуть суттєво знизити рівень порушення етичних норм та правил навчання. Адже негативними педагогічними чинниками списування студентами у вищій школі є: а) відсутність достатньої мотивації вивчати свій предмет, б) нестача часу на проведення ґрунтовного дослідження, а також в) неможливість співпрацювати з викладачем на партнерських засадах, отримувати від нього корисні поради під час написання курсової, дипломної тощо роботи.

Отже, ціннісні засади навчальної діяльності студентів активно досліджуються філософами, правниками, психологами та становлять новий напрям сучасних прикладних досліджень в царині соціальних наук. Відтак існує необхідність пошукати ситуативні й особистісні чинники ціннісних засад начальної та наукової діяльності українських студентів та здійснити міжкультурний порівняльний аналіз. По-перше, необхідно вивчати роль групової та інституційної ідентичності. Попередній аналіз результатів дослідження показує, що ціннісні засади навчальної та наукової діяльності є дієвішими, коли студенти більш задоволені навчанням, взаєминами в групі, мотивовані на пізнання, мають намір продовжувати навчання в магістратурі чи аспірантурі. По-друге, важливо досліджувати формальні й неформальні аспекти справедливого оцінювання знань. По-третє, треба вивчати роль ціннісних орієнтацій особистості студентів, окремі моральні переконання, релігійність, які найбільше впливають на етику навчальної діяльності. Це в свою чергу передбачає здійснення системної роботи з посилення аксіологічних засад

навчання студентів. Це може досягатися запровадженням тем, спецкурсів, семінарів, присвячених шляхам посилення ціннісних засад навчання та наукової роботи. В межах цих заходів студентів треба навчати дотримання таких норм наукової діяльності як чистота проведення експерименту, наукова сумлінність у теоретичних дослідженнях, негативне ставлення до плагіату, високий професіоналізм, безкорисливий пошук і відстоювання істини.

Використана література:

1. Гапон Н.П. Ціннісні засади отримання студентами знань: психологічний аналіз/ Н.П. Гапон // Тези звітної наукової конференції філософського факультету Львівського національного університету. — Львів, 2013. — С. 46-47.
2. Жорнова О. Формування студента як суб'єкта соціокультурної реальності / О. Жорнова // Вища освіта України. – 2007. – №2. – С. 90–93.
3. Калиновський Ю. Ю. Академічна чесність як чинник правового виховання студентської молоді / Ю.Ю. Калиновський // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць. — К.: ВІР УАН, 2012. – Випуск 63 (№8). – С. 477–482.
4. Рижак Л. Євроінтеграція вищої освіти України: аксіологічний вимір / Л. Рижак // Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка.– Філософські науки. – 2008. – Вип. 11. – С. 27–37.
5. Ромакін В.В. Академічна етика як передумова верховенства права/ В. Ромакін // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. – 2006. – Педагогіка. – Вип. 33. – Т. 46. – С. 174–179.
6. Ярошенко Т. Академічна нечесність та політична культура: порівняльний досвід (Україна – США) / Т. Ярошенко // Покликання університету: зб. наук. пр. / Відп. ред. О.Гомілко. – К.: РІА «Янко»; «Веселка», 2005. – 304 с.
7. Chudzicka-Czupala A. Students' attitude toward cheating in Switzerland, Ukraine and Poland /Agata Chudzicka-Czupala, Anna Lupina-Wegener, Nadiya Hapon // The New Educational Review, 2013.– Vol. 32. – No.2.– P.66-76.